

zik, múltat idéz. De a történelmet csak azok írják tovább, akik önmagukkal, a mával is szembe mernek nézni. Éppen ezért én most Tamási Aron szellemében ezt mondom: mindenki felelős a munkában. Mutassatok hát emelkedett lélekkel utat. Adjátok vissza az Isten és az ember, a templom és az egyház szeretetének és az értük való áldozathozatalnak apáink és nagyapáink korabeli, ősi értelmezését és gyakorlatát. Gondoljatok arra, hogy vizsgán álltok anyaszentegyházatok előtt, s hogy a romániai unitárius egyház történelme rajtatok keresztül azt a nemzedéket fogja megmérni, amely ma a legtöbb felelősséggel tartozik egyházának. Legyen mindenkinek eltökélt vágya, komoly, határozott szándéka, hogy ő nem fog könnyűnek találtatni. Hősnek kell lenni. S miért ne lehetnétek, hiszen hősei minden egyháznak voltak és vannak.

Ez a hősiesség túl mutat a mán. A jövőbe látni készlet. Azt mondják, hogy messzire előrelátni valami — de ezt az egyén is megteheti —, odaérni azonban egészen más dolog, ezt csak közösen, együtt tehetjük meg! Éppen ezért hirdetem nektek ebben az ünnepi órában, hogy mint külön élő kövek „épüljete fel lelki házzá“. S ne csak önmagatok, hanem az utáthatók következő nemzedéket, gyermekeiteket és unokáitokat is építsetek bele ebbe a láthatatlan épületbe, hogy egyháztörténelmi folytonosságunk meg ne szakadjon soha. De íródjon a történelmünk az új élet új hőseinek keze, munkája, áldozata, helytállása, magatartása által felelősséggel, komolyan, szépen.

Legyen ott a mi egy Istenünk, ahol az élet mindenre teret nyújt nekünk, s ahol a küzdelem és a keresztény türelem, jövődő élet számára áldott gyümölcsöket terem. Amen.

HUSZTI JÁNOS

EGYÜTT JÉZUSSAL

Jn 14, 23

Emberi természetünk egyik igénye, hogy elválásaink alkalmával jó tanáccsal, figyelmeztetéssel látjuk el szeretteinket. Amikor búcsút veszünk, akaratlanul is kimondjuk: „Vigyázz magadra!“ Hosszabb vagy rövidebb időre szóló elválások lelki igénye, de egyben kényszere is ez. Ki ne állt volna pályaudvar peronján, induló vonat előtt vagy annak ablakában úgy, hogy ne mondta vagy ne hallotta volna ezt a figyelmeztetést. De gyakran elhangzik otthonok ajtajában, hajóállomások felvezető hídjá és repülőterek vámfolyosói előtt is. De találkozunk az aggodás érzéséből fakadóan ott is, ahol a jó szó a szenvedésen akar enyhíteni. Mert halljuk kórházak folyosóin, kórtermek betegágyai mellett, a könnyeket néha alig leplező mosolyok kíséretében. A megnyugtató igényével fellépő, jóra intő figyelmeztetések azonban nemcsak személytől személyig vagy családtól családig hangzanak el, hanem szólhatnak kis vagy nagy közösségekhez is.

A jó kívánságokat közlő emberi megnyilatkozások azonban mindig valamilyen elkötelezettséget is igényelnek, mivel a figyelmeztetések nyomában kérdések is sűrűsödnek: hívsz? — vársz? — szeretsz? — gondolsz reám? — törődsz velem? — megsiratsz, ha nem jövök? — A figyelmeztetés, a feltett kérdés csak úgy ad megnyugtatót, ha a válasz igenlő, ha a felelet jóváhagyó: igen! hívlak, várlak, szeretlek, gondolkod rád, törődöm veled és megsiratlak, ha nem jössz. Kimondott szavak, egyszerű tömondatok, de bennük egy-egy élet számára mégis egy egész világ sűrűsödik össze. Megnyugtátnak vagy megremegettetnek, örömről mosolyát rajzolják arcunkra, vagy hálánk könnyeit csalják szemünkbe. Az igenlő válaszok után bennünk ébredő érzéseket mi boldogan fogadjuk és maradandó kincsünként őrizzük. De jaj annak, akit megcsalnak a szavak, becsapnak a megnyilatkozások, mert a lélek öröme keserűséggé változik, a reménytől fűtött vágy csalódásra fordul. Sajnos van ilyen is, mert az élet erről is tesz néha szomorú tanúbizonyságot.

Érzéseink azonban nemcsak emberekhez kapcsolódnak. Más tényezői is vannak életünknek, melyek lobogó vagy széttört állapotot teremthetnek érzéseinkben. Hazám, szabadság, szülőföld, édesanyám, vagy amikor teljes jelentőségében átérezve mondjuk ki, hogy élet és halál. Érzéseink végtelen skáláján ilyenkor a legszebb és legnemesebb hangok szólalnak meg. A szavak, ha szívünkig jutottak el, megerősítenek vagy megsebeznek, elkápráztatnak vagy elvakítanak, felemelnek vagy a mélybe húznak, de éppen ezért életünknek elengedhetetlen részei, sorsunk és létünk tartozékai. A történelem folyamán sok-sok bölcsnek, lánglelkű prófétának, népe sorsa felett aggódó szabadsághősnek az élete a szent bizonyosságtevője ennek. Jézus előtt és Jézus után egyaránt. Az ő áldozatos élete azonban mindezt csillogó fényvel szépítette meg. Akár példázataira vagy a gyógyítások után megnyugtató, hitet erősítő szavaira, akár a Hegyi beszéd örökérvényű tanításaira vagy a vallás lényegét a szeretet parancsolatában/summázó kijelentésére, akár az Isten országát építő felhívására vagy a golgotai kereszten elmondott imádságra gondolunk. Szavak, beszédek, intelmek, figyelmeztetések, imádságok, melyek mind az ő mély hitet hordozó és őszinte szeretetet árasztó szívéből fakadtak. Mennyi szépség és életformáló erő árad ezekből! Felemelnek és vigasztalnak, megnyugtátnak és előre mutatnak, hogy kinek-kinek életében hivatást betöltő lánggá, lelket gazdagító ihletté váljanak. Ezek a tanítások a reális lét megszépítői lettek, a lélek megtisztulásának és az ember felemelkedésének biztosítékai. Elkötelezettség és zálog arra, hogy az ember Isten gyermeke, és így a legnemesebb teremtmény, akire szeretetéből fakadóan visel gondot a mi Atyánk. Bár meghalt mindezt a kereszten, mégis bizonyosságát adta annak, hogy vele, de minden ember-testvérével is, nemcsak a szenvedés és a megpróbáltatás, de az egymásért vállalt élet öröme is összekapcsol.

Így nem tarthatta maga sem soknak és nagynak élete feláldozását a Golgotán azért, hogy az akkor még nem értett, de később és ma is mind érthetőbbé váló közösségbe, a szeretet nagy közösségébe vezesse mindazokat, akik őt követik és életeszmenye megélését vállalják.

Titkos megérzéssel Jézus elkövetkezendő haláláról beszél a benne bízó és őt követő tizenkettőnek, akiknek élete szent feladatává válik majd, hogy továbbadják nagy és áldott lelki örökségét. Az eszme nem bukhat el, ha az eszme hordozójának cserépedénye össze is török.

Írni, olvasni alig tudó kis közösség a tanítványok csoportja. Így hát minden, amit mond, csak az élő szó erejében maradhat fenn mindaddig, míg akad valaki a késői utódok közül, aki az elkövetkezendő évszázadok, sőt évezredek fiaira és leányaira gondolva, feljegyzi azt és írásban örökíti meg. Itt azonban még csak szavakról, beszédekről nyilatkozhat ő maga is, melyeket ha valaki megtart, ha elfogad vagy befogad, ha feltétel nélkül magáévá teszi a személyéhez kapcsolódó tiszteleten keresztül, akkor azt az Atya is szereti. Mert így a Jézusban munkálkodó lelkület is tulajdona lesz az Őt szeretőnek és beszédeit elfogadónak. És akkor az út is közös lesz Isten országa felé.

Szóltunk az őszinte aggodást kifejező búcsúzásokról, a szívből fakadó figyelmeztetésekről, melyek mind az egymáshoz tartozás örömeinek és egyben az egymástól való elszakadás félelmének a kifejezői. És szóltunk arról is, hogy ezek a megnyilatkozások mindig valamilyenfajta elkötelezettséget is igényelnek. Ennek örökérvényű igazságát és elévülhetetlen szépségét tükrözi az alapige szerinti jézusi megnyilatkozás, mert a vigasztalás lelkülete és az elkötelezettség készsége van benne. Ez a két legnagyobb isteni adományra, mint létünk lelki tartalmára, épül fel és abból fakad: a hit és a szeretet. Ezek nélkül sivár és értelmetlen lenne a létezés az ember számára. Gondolatban és érzésben veled vagyok az úton. Milyen sokszor elhangzó közlés, üzenet ez egyik szívtől a másikig. De tartalmatlan és üres lesz, ha nincs benne a szív szeretete és az ebből fakadó hit.

Sohasem vallottam azt, hogy a Biblia könyvei számomra egyenlő értékűek. De még az evangéliumok különböző fejezetei sem egyazon és egyértelmű hatást váltanak ki belőlem. A különböző események és megnyilatkozások más és más hatással vannak rám, különböző érzelmi állapotot idéznek elő bennem. De azt hiszem, így van ezzel más is. A szomjúhozó lélek mindig azt keresi, amitől lelke szomjúsága enyhül. Egy azonban bizonyos, és pedig az, hogy a hitről és szeretetről szóló tanítások mindig, minden körülmények között, és minden ember lelke számára időszerűek és fontosak. Állandó és megszakíthatatlan szüksége és igénye van e kettőre a léleknek. Mert a lét titkai megismerésének, önünk feltárásának, képességeink kifejtésének és együttélésünk követelményeinek, egy állandó és folyamatos türelemnek és egymásra hatásának elengedhetetlen feltétele mindkét lelki tulajdonság. Alkotni, építeni, az életet előbbre vinni, nemcsak a magunk, hanem a mindenki örömeire és boldogságára is, csak hittel és szeretettel lehet. Minden időben és minden alkalommal érvényes Augustinus elévülhetetlen mondása: „Szeress és akkor tehetsz, amit akarsz!” — Mert a szeretet mindig megéretteti veled és megsúgja neked, hogy mit szabad, vagy mit kell tenned, és mi az, amit nem. És ha cselekvéseink indítéka a szeretet, akkor a végrehajtásban, a megvalósításban, a kiteljesítésben erőforrás, segítség a hit.

„Az érzések lelkünk erőforrásai, vagyis minden érzés erő bennünk. Ami pedig erő a lelkünkben, az lelkünk kincse,” írja Jászai Mari egyik emlékeztetésében, és így folytatja: „Ha az érzésünk az értékünk, és így nagyon tudunk szeretni, akkor nagyon gazdagok vagyunk. Minden dicsőségnél, minden tehetségnél többet ér szeretni. Nem az, ha az embert szeretik, hanem az, ha az ember szerethet. Szeretni valakit, felolvasni benne, érte élni, vele élni és vágyódní utána: ez az élet értelme.” Jé-

zusnak ez csaknem minden megnyilatkozásában érvényre jut. Mondja és beszél róla, de egész lényéből is ez sugárzik. Természetes hát, hogy feltételként is odaállítja tanítványai és embertársai elé: „... aki szeret engem és megtartja az én beszédeimet“, és akinek a szeretetére minden hívő és Isten Atyaságát elfogadó lélek vágyik, annak életében ez az állapot bekövetkezik, mert mint ahogy továbbviszi Jézus a gondolatot, az irántam megnyilvánuló szeretetért, az én beszédeimnek a megtartásáért, a beszédek elfogadásáért és a benne foglaltak megéléséért és megvalósításáért „az én atyám is szereti azt“.

Az egész világon ebben az esztendőben emlékeznek a 19. század nagy orosz klasszikusára, Dosztojevszkijre, halála 100. éves évfordulója alkalmából. Nagy regénye, a *Karamazov testvérek* megjelenése óta használjuk ezt az irodalmi meghatározást, hogy „karamazovi lélek“, mert éppen a karamazovi lelkiismeretből az egyén drámai felelősségének hangja csendül ki és szól hozzánk, hogy „nemcsak magunkért, hanem a korszakért, a társadalomért is felelősek vagyunk, amelyben élünk“. — Regénye egyik fejezetében felteszi a kérdést: „Némely esetben megakadunk, különösen az ember bűneinek láttán, és megkérdezzük, hogy erőszak kell-e ide, vagy szelíd szeretet?“ Válasza ez: „Mindig úgy határozz, hogy a szelíd szeretet. Ha egyszer s mindenkorra ezt határozta meg, akkor az egész világot meghódította. A szeretet szelídsége roppant erő. Valamennyi között a legerősebb, amelyhez fogható nincs.“ Ez a bizonyossága annak, hogy a karamazovi lélek, a látszat ellenére sem a halálnak, hanem a fejlődő, előretörő életnek az útja.

A tanítványaitól búcsúzó Jézus vigasztalásában kifejezi a közösségi gondolatot is. Nem te méész, és nem én megyek, hanem megyünk. Nem magunkra hagyatottan botorkálunk, egyénekenként külön-külön tántorogva, hanem együtt. Együtt vele, és hozzá, Istenhez, a szeretet forrásához. És ott lakozunk, vagyis elnyerjük, megéljük azt az állapotot, amely a megnyugvásnak, a megbékélésnek az állapota. Viszályt, ellentétet, háborúskodást megszüntetve, az emberiség legnagyobb és legnemesebb céljainak a valóra váltásában megtaláljuk az együttthaladás közös útját.

Kérdések-feleletek. A kérdések válaszokra várnak és a válaszok nem lehetnek mások a hívő ember számára, mint az igazi jézusi hitben és szeretetben fogant beszéd megtartása, megélése és a jézusi eszmények valóra váltása. Ámen.

SZÁSZ FERENC

A BETEGEKNEK SZÜKSÉGÜK VAN ORVOSRA

Lk 5,31—32

Washingtonnak egyik központi utcáján egy különleges óra van elhelyezve. Érdekessége abban áll, hogy nem az időt méri: azt mutatja, hogy óránként, percenként, sőt másodpercenként hogyan módosul a föld lakosainak száma. Eszerint bolygónk lakossága percenként 172, napon-